

ACC. N.R.

M 6903 : 1

Landskap: Småland.

Upptecknat av: Gustaf Carlsson,

Härad: Södra Tjust.

Adress: Stormaldebo, Ankarsrum.

Socken: Hallingeberg,

Berättat av:

Uppteckningsår: 1940.

Född år i

Svar å frågelista nr 20. PARSTUGOR.

Ortsbestämning: Svaret avser gården Kansjömåla i Hallingebergs socken.

Gården äges av AB Ankarsrums bruk och ligger f.n. öde. Areal c:a 40 tunnland åker genom tilläggning av 2 torp. Tidigare c:a 25 tunnland.

Senast har lantbruket varit utarrenderat, men har tidigare under olika perioder dels brukats av arrendator, dels av ägarna genom statfolk. På 1860-talet fanns arrendator där. På 1870-talet brukades gården av statare.

Mannngårdsbyggnaden (endast ett boningshus förekommer) är en typisk parstuga. På husets längsida (framsida) finns ungefär mitt i väggen förstuguingången. Från denna förstuga leder dörrar dels rakt fram till köket, dels till storstugan (till vänster) samt till vardagsrummet (till höger). Alldeles innanför förstugudörren (till höger) leder en trappa upp till vinden, varför passagen från farstun in till vardagsrummet är trång och en smula korridorlik. På ovanvå-

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

Sid.1.

6tu. II: 20.

W.M.Z.

Forts.

Skriv endast på denna sida!

ACC. N.R.

M 6903 : 2.

Landskap: Södermanland.

Upptecknat av: Gustaf Carlsson,

Härad: Södra Tjust.

Adress: Stormandebo, Ankarsrum.

Socken: Hallingeberg.

Berättat av:

Uppteckningsår: 1940.

Född år i

forts.

våningen finns en kammare(boningsrum) över vardagsrummet, utrymmet över övriga huset är oinrett och benämnes vind. Kammaren ovanpå har dock inretts några årtionden sedan huset byggdes. Förut var hela övervåningen vind.

I bottenvåningen finnes eldstad i såväl storstugan, köket och vardagsrummet. Storstugan och köket ha gemensam murstock belägen i rummens nägränsande hörn mot långväggen. I köket finns bakugn med ugnsmynning uti husets längdriktning. Vardagsrummet har även eldstad i hörnet mot köket och likaledes mot bakre långväggen. I denna murstock inledes även rökgången från kammaren på övre botten. Dörrar ledar från köket in till båda rummen.

Då arrendator brukat gården har huset använts så, att bonden bebott hela huset. Kammaren på ovanbottnen var då drängkammare. (under något tidsskede bodde även en undantagsgumma på kammaren.) Då gården brukades av statare bodde förkörsaren i köket och storstugan vardagsrummet och den andra stataren hade ~~skrevit~~ ^{skrivit} ~~på den~~ ^{på den} sidan samt kammaren i övervåningen.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

Sid. 2.

7:20

Forts

Småland.

ACC. N.R. M 6903:3.

Landskap: _____

Upptecknat av: Gustaf Carlsson,

Härad: Södra Tjust.

Adress: Stormalndebo, Ankarsrum.

Socken: Hallingeberg.

Berättat av: _____

Uppteckningsår: 1940.

Född år: _____ i: _____

forts.

Huset torde vara byggt omkring 1850, möjligent tidigare, och står ännu kvar. En kökskvist har byggts till på husets bakre längssida med anslutning till köket samt en veranda på framsidan.

Denna parstuga torde vara densäldsta och mest typiska byggnad i trakten, då det gäller gårdar av denna storleksordning. (c:a 25 tunnland då stugan byggdes).

(Se planteckning å efterföljande sida, som illustrerar omskrivna byggnads bottenplan.)

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

Sid. 3.

D:20

ACC. N.R. M 6903:4

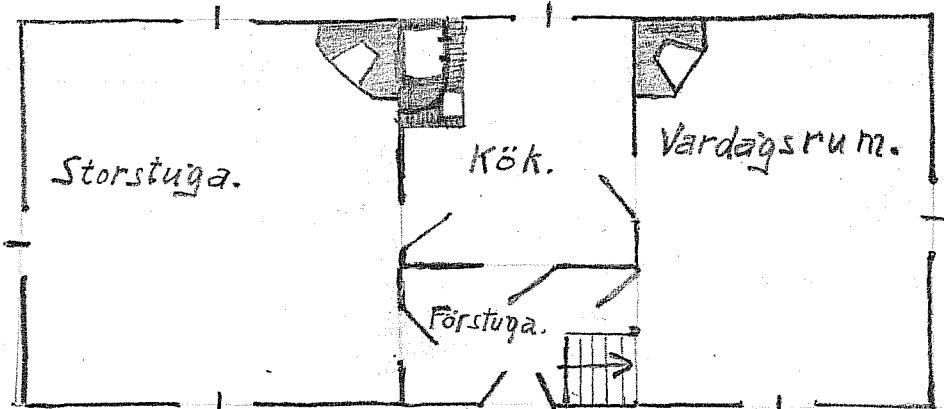
Landskap: Småland.
Upptecknat av: Gustaf Carlsson,
Härad: Södra Tjust. Adress: Stormaldebo, Ankarsrum.
Socken: Hallingebergs s:n. Berättat av:
Uppteckningsår: 1940. Född år i

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

Sid. 4.

D:80

Parstuga. (Bottenplan.)

Cheminisk teckning över parstuga, beskriven
i närslutna svarslista.

Skriv endast på denna sida!

ACC. N.R.

M 6903:5

Landskap: Småland. Upptecknat av: Gustaf Carlsson,
Härad: Södra Tjust. Adress: Stormaldebo, Ankarsrum.
Socken: Hallingeberg. Berättat av:
Uppteckningsår: 1940. Född år i
Forts. om PARSTUGOR.

Ytterligare en parstuga finnes kvar i trakten. Den heter Västantorp under Rumma, likaså i Hallingebergs socken. Åven denna stuga är gammal och har möjligen långt tillbaka varit en bondstuga. Nu bebos den av en tidigare ägare till Rumma gård (s.k. undantag) och all öppen jord utom gårdstomten tillhör Rumma. Omkring 1900 och förut bodde en av huvudgårdens statare i Västantorp jämte en skomakare. Denna stuga har liksom tidigare omskrivna ett stort rum åt vardera gaveln samt kök och förestuga mitt i huset. Här ligger dock eldstäderna inte i hörnen utan mitt i bottenvaningen. På ovanvåningen finns 2 s.k. röstkamrar. Trappan leder från farstun utmed murstocken (kökets och storstugans) till övervåningen. Dörrar förbinda de båda rummen med köket, liksom dörrar ledar från förstugan in till samtliga rum. Ingen kökskvist finnes utan ingången på husets framsida är den enda som existerar.

Huvudbyggnaden vid ovan omtalade Rumma gård var även en variation

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

Sid. 5.

B:20

Forts.

ACC. N.R.

M6903 :6

Landskap: Småland.

Upptecknat av: Gustaf Carlsson,

Härad: Södra Tjust.

Adress: Stormaldebo, Ankarsrum.

Socken: Hallingeberg.

Berättat av:

Uppteckningsår: 1940.

Född år i

forts.

av parstuga, men större än tidigare beskrivna. Här voro nämligen de stora gavelrummen avdelade i två rum. Alltså upptog bottenvånningen 4 rum, kök mitt fram samt förstuga. Kamrar funnos på ovanvåningen. Två murstockar funnos. Huset revs 1917. Gårdens areal torde vara omkring 40-50 tunnland. Gården ägdes under 1800-talet av Ankarsrums Bruk, men köptes av nuvarande undantagsmannen K. Kullberg år 1909 varefter han bebodde huset till omkring 1915.

Dylik stugutyp torde ha varit bruklig i trakten för gård av denna storleksordning.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-

ARKIV

Sid. 6.

D. 80

ACC. N.R. M. 6903 : 7

Landskap: Småland. Upptecknat av: Gustaf Carlsson,
Härad: Södra Tjust. Adress: Stormalndebo, Ankarsrum.
Socken: Hallingeberg. Berättat av:
Uppteckningsår: 1940. Född år i

Svar å frågelista nr 21. Enkelstugor.

Svaret avser Koltorp nr 1 under Ankarsrums Bruk i Hallingebergs socken. Areal c:a 10 tunnland. Gårdens siste brukare V. Berggren. Sedan 1932 brukas jorden tillsammans med Koltorp nr 2. Huset renoverades 1926. Byggnadens stomme torde dock vara minst 90 år gammal.

Före renoveringen 1926 bestod bottenvåningen av förstuga, kök och stuga. Planen motsvarar i stort sett teckning nr 4 å frågelistan, men dörr från förstugan till köket saknades utan för att komma till köket måste man först passera igenom "stugan". I stället fanns en ingång till köket på gavelsidan, men denna dörr torde ej ha funnits från början utan av praktiska skäl upptagits under tidernas lopp. Murstocken fanns i hörnet mot bakre långväggen. Bakugn fanns i köket jämte järnspis. Tidigare har förstås spishallen tjänat som spis. Bakugnens mynning var mitt emot gavelväggen. I rummet fanns en stor öppen spis.

Skriv endast på denna sida!

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

Sid. 7.

Teb II : 21.

Attlu

Forts.

ACC. N.R.

M 6903 : 8

Landskap: Småland.

Upptecknat av: Gustaf Carlsson,

Härad: Södra Tjust.

Adress: Stormalndebo, Ankarsrum.

Socken: Hallingebergs s:n.

Berättat av:

Uppteckningsår: 1940.

Född år i

forts.

I förstugan ledde en trappa utmed väggen mot köket samt i krökning efter gavelväggen upp till övervåningen. Under trappan fanns en garderob (en s.k. smock, skrubb) och på övervåningen fanns en mindre kammare över köket samt en s.k. nattstuga över stugan på nedre botten. Garderober saknades. Fönstren på övervåningen varo ganska små och olika stora. Nattstugans gavelfönster var störst. Eldstäder, öppna spisar, funnos i både rummen, förbundna med murstocken från bottenvåningen. Skorstenen stod alltså i takets nedre del och var ganska hög över taket.

Denna bostadstyp har varit vanlig i trakten för gårdar med en areal av 10-15 tunnland, och flera sådana hus finnes ännu bevarade och i bruk fastän de blivit renoverade och på så vis i någon mån mist sin ursprungliga struktur.

(Se bifogade skiss å Enkelsjugors planteckning!)

LUNDS UNIV.

FOLKMINNES-

ARKIV

Sid. 8.

D:8

ACC. N.R.

M 6903:9

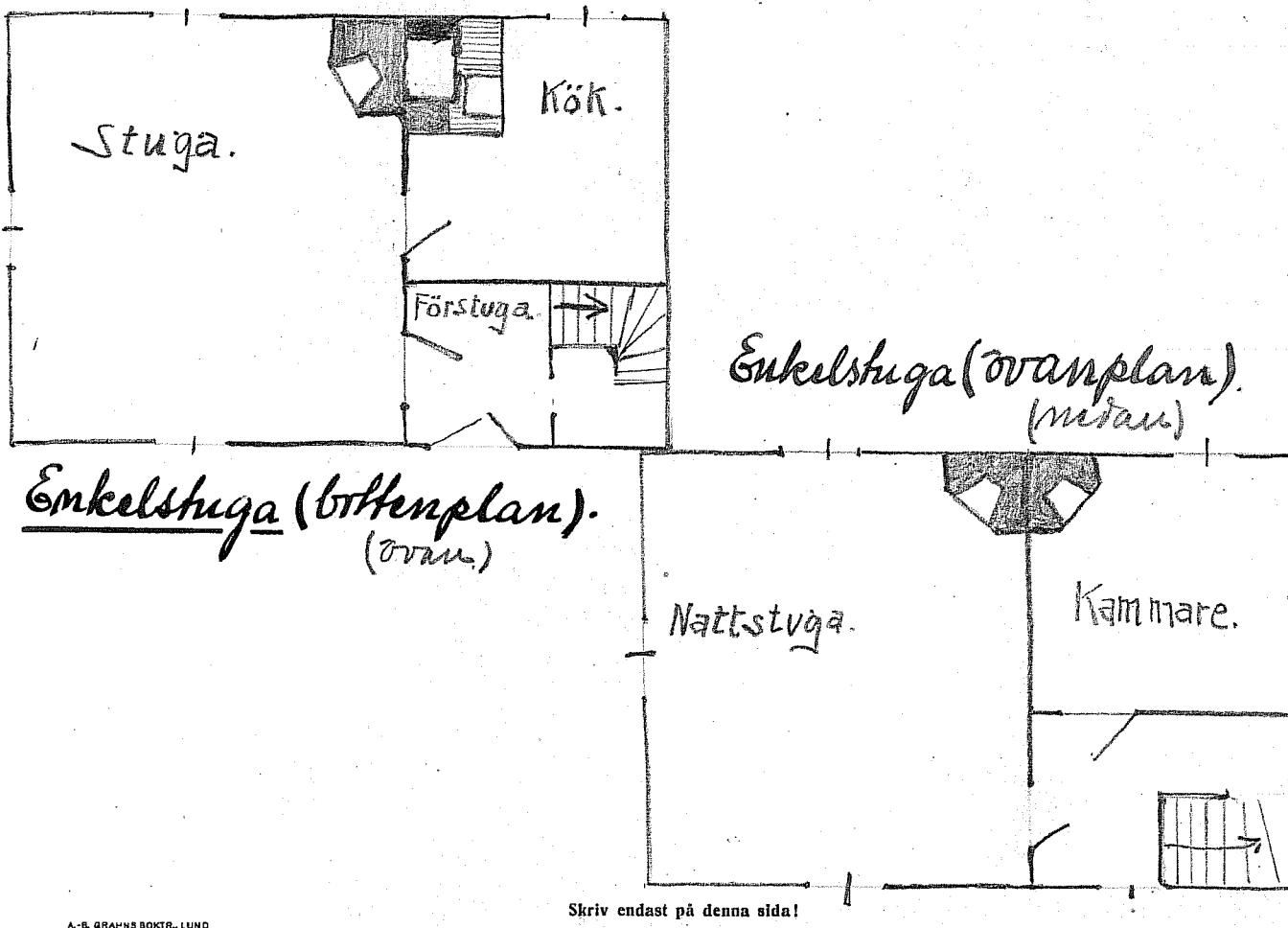
Landskap: Svealand.
Härad: Södra Finn.
Socken: Hällingsåsby
Uppteckningsår: 1940.

Upptecknat av: Carl Gustafsson
Adress: Stormandebt, Åkerudden.
Berättat av:
Född år _____ i _____

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

Sid. 9.

D:9.

ACC. N.R.

M 6903 : 10

Landskap: Södermanland.
Härad: Södra Tjust.
Socken: Hallingeberg.
Uppteckningsår: 1940

Upptecknat av: Gustaf Carlsson,
Adress: Stormandebo, Ankarsrum.
Berättat av: Fru Anna Larsson,
Född år 1865 i Hallingebergs socken. Sid. 10

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

Torpstuga.

En annan typ av stugubyggnad som även torde ha intresse kan anföras. Huset är en torpstuga å torpet Koltorp nr 2 under Ankarsrums bruk i Hallingebergs socken. Stugan revs omkring år 1900 och torde då ha varit omkring 100 år. Gårdens areal c:a 12 tunnland.

Husets bottenplan upptog "stuga", kammar och kök. Genom en tillbyggd kvist på främre längsidan kom man genom en gammaldags bred dörr in i stugans stora rum, som upptog mer än halva husets bottenplan. Från det stora rummet ledde sedan en dörr dels ut till köket, dels till kammaren som var belägen mot gaveln parallellt med köket. Köket låg mot norr och begagnades mycket litet under vintern. Ungefär i husets mitt (alltså inte vid bortre långväggen) var en väldig murstock (till största delen av gråsten) uppförd. I det stora rummet bestod eldstaden av en stor öppen spis, i kammaren var en mindre av samma typ och i köket en stor spiselhall jämte bakugn, vars mynning var vänd mot långväggen. I denna byggnad fanns aldrig någon järnspis.

Forts.

Skriv endast på denna sida!

ACC. N:o

M 6903 ://

Landskap: Småland. Upptecknat av: Gustaf Carlsson.
Härad: Södra Tjust. Adress: Stormandebo, Ankarsrum.
Socken: Hallingeberg. Berättat av: Fru Anna Larsson,
Uppteckningsår: 1940. Född år 1865 i Hallingebergs socken.
forts. om Torpostuga.

Ovanrum saknades och utrymmet över bestod av en vind till vilken man från rummet kom genom en lucka i taket och en därtill lämpad stege, som låg på vinden bredvid lucköppningen. I köket fanns en fristående trappuppgång. (I en annan stuga upptecknaren också minns av liknande typ, var denna trappa i köket upp till vinden inbyggd som ett skåp). Tvärstockarna som uppburo vindsgolvet lågo synliga i rummen, likaså väggbjälkarna. Längs en del av takbjälkarnas undersidor voro hyllor fästa. Fönstren voro små och blyinfattade. Störst var gavelfönstret. Stugans stora rum var den egentliga uppehållsplatsen för husfolket; där lagades maten i den öppna spisen, där åt man, arbetade och sov. Stugan hade torvtak. Förutom förstukvisten vid främre ingången fanns även en förstukvist till köket. Denna var på ett håll en fortsättning av stugans långvägg och var liksom den andra kvisten byggd av stockvirke. Båda kvistarna saknade ytterdörrar. På grund av husets ålder har beskrivning över detsamma medtagits.

Se närslutna planskiss!

Skriv endast på denna sida!

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

Sid. 11.

ACC. N.R.

M6903 : 12

Landskap: Småland.

Härad: Södra Fjusl.

Socken: Hallingeberg.

Uppteckningsår: 1940.

Upptecknat av: Gustaf Carlsson

Adress: Stormandebt, Ankarsrum

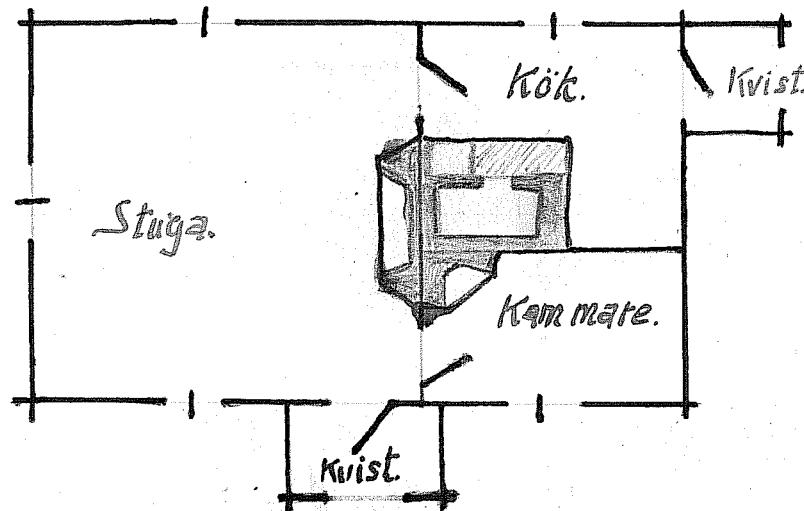
Berättat av: Anna Larsson

Född år 1865 i Hallingebergs s.M.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

Sid. 12.

Torpstuga. (Bottnoplans.)

Chematsk teckning till å före gäende sidor b.
Skrivna Kolterp nr 2. Huset rivot omkring år 1900
och var då förligne omkring 100 år gammalt.

Skriv endast på denna sida!

ACC. N.R.

M 6903:13

Landskap: Småland.

Upptecknat av: Gustaf Carlsson.

Härad: Södra Tjust.

Adress: Stormaldebo, Ankarsrum.

Socken: Gladhammars s:n.

Berättat av:

Uppteckningsår: 1940.

Född år i

Uppteckningen rör GRENADJÄRTORP.

En annan säregen byggnadstyp voro de s.k. knekttorpen eller genadjärtorpen. Samtliga sådana stugor upptecknaren sett i trakten äro i samma typ. Som byggnadssättet i detta sammanhang torde ha intresse för Folkminnesarkivet medtages en beskrivning.

Närmast åsyftade torp är Horrskärr under Vigelsbo i Gladhammars socken. Ågare AB, Ankarsrums Bruk. Siste tjänstgörande knekten hette Oskar Widén. Närmast föregående knektar ha hetat Wiss och Lind. Torpets areal numera 9-10 tunnland.

Bostadshuset i torpet Horrskärr bestod av en förstuga, ett större rum och ett litet kök. Från förstugan ledde en trappa upp till vinden samt en dörr in till rummet. För att komma till köket måste man därför gå in i rummet där dörr fanns ut till köket. Ingen köksingång fanns. Rummet hade tre fönster och stor öppen spis. Murstocken var placerad ung. mitt i bottenplan, men murkroppen var till största

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

Sid. 13.

✓
✓
Torps.

Skriv endast på denna sida!

ACC. N.R.

M 6903 #4

Landskap: Småland.....

Upptecknat av: Gustaf Carlsson,

Härad: Södra Tjust.....

Adress: Stormaldebo, Ankarsrum.

Gladhammar.

Socken: Berättat av:

Uppteckningsår: 1940.

Född år i

forts. om Grenadjärtorp.

delen belägen åt kökssidan. I köket fanns två fönster. Vidare fanns bakugn samt ursprungligen endast en spiselhäll där maten koktes i trebenta grytor. (Numera finns kokspis av järn. Liksom de flesta äldre ännu bebodda hus har även denna beskrivna stuga renoverats. En köksingång har upptagits och en kammar inretts på vinden.)

De flesta s.k. knekttorp synas vara så placerade att solen föll in i rummen. Köken däremot lågo mot norr. Det är intressant att med utgångspunkt från detta de små åt norrbelägna trånga och mörka köken se, vilken betydelse rummen hade längre tillbaka. Där utfördes de flesta göromålen. Köken nyttjades ej på långt nära mycket som senare blivit fallet. Om vintrarna stodo de ofta oeldade mellan baks- och tvättdagarna, sägs det. I en oss mera närliggande tid har ju köken däremot blivit den enda platsen familjen skulle vistas i. I hus där det endast fanns "stuga" och kök skulle "stugan" stå som finrum. Under allra sista åren synes åter en åsiktsforskjutning inträtt

LUNDS UNIV.

FOLKMINNES-

ARKIV

—
Sid.14.

Forts.

Skriv endast på denna sida!

ACC. NR.

66903 : 15

Landskap: Småland. Upptecknat av: Gustaf Carlsson.
Härad: Södra Tjust. Adress: Stormandebo, Ankarsrum.
Socken: Gladhammar. Berättat av:
Uppteckningsår: 1940. Född år i

forts.
och "stugan" åtminstone i någon mån åter fått bli något av vardagsrum.

(Senast gjorda reflexioner om köken gäller naturligtvis inte blott
knektstugorna utan i lika hög grad även andra torpstugor och mindre
bondgårdar. I de flesta fall synes ~~även~~ köken i gamla hus ha haft sitt
läge mot norr.)

För utom ovan beskrivna grenadjärstorp finnes ännu ett i
trakten nämligen Bråten, likaledes i Gladhammars socken. Över dörrarna
till till nämnda stugor fanns en trä tavla på vilken stod torpets
namn samt knektens regementsnummer inskuret. Båda stugorna äro fort-
farande bevarade och beboeliga fast de under senaste årtiondena i
någon mån renoverats.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

Sid.15.

Skriv endast på denna sida!

Landskap: Småland.
Härad: Södra Tjust.
Socken: Gladhammars s.m.
Uppteckningsår: 1940.

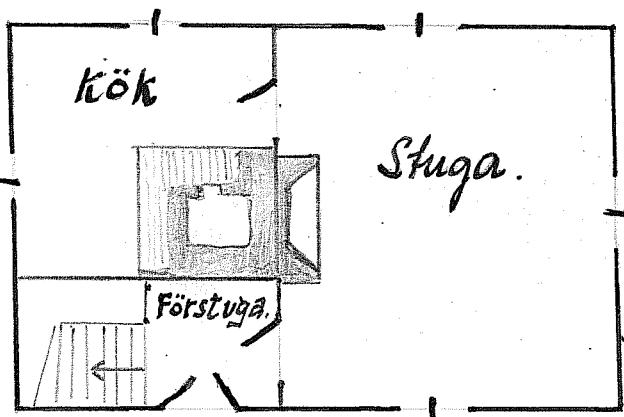
ACC. N.R. M.6.9.03 : 16

Upptecknat av: Gustaf Carlson
Adress: Stormande b., Ankarsrum.
Berättat av: _____
Född år: _____ i _____

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

Sid. 16.

Grenadjärforp. (Bottenplan)

Chimatsisk teckning till bottenplan till å före-
gående sida beskrivna grenadjärforpet Horskärr.

Skriv endast på denna sida!

ACC. N.R.

M 6903:7

Landskap: Småland.

Upptecknat av: Gustaf Carlsson,

Härad: Södra Tjust.

Adress: Stormaldebo, Ankarsrum.

Socken: Hallingeberg.

Berättat av:

Uppteckningsår: 1940.

Född år i

Svar å frågelista nr 23. Tvådelade stugor.

Beträffande tvådelade stugor har upptecknaren bland äldre boningshus i trakten icke funnit något, som exakt överensstämmer med någon av de typer frågelista nr 23 beskriver eller som teckningarna å listans baksida illustrera.

För lantbruk på omkring 15 tunnland eller något mer bestod boningshuset i trakten i allmänhet av förut beskrivna typ med farstu, kök och "stuga" på nedre bottan samt nattstuga och kammare på övre våningen. (Se sid.7 i detta brev!) Var lantbruket mindre, 8-10 tunnland, bestod boningshuset av farstu, kök och "stuga" på nedre bottan samt en kammare vanligen över köket och en vind över "stugan". Detta var en förr mycket allmän bostadstyp för småtorp och åtskilliga finns kvar ännu i dag, bl.a. torpet Ankarsberg under AB Ankarsrums Bruk, Hallingebergs socken. (Jorden vid torpet dock till största delen utlagd). Ett annat var Redal på Ankarsrums knopark. Där fanns en exakt

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

Sid.17.

Ctu II:23.

Anm 2

Forts.

ACC. N:o M 6903 : 18.

Landskap: Småland. Upptecknat av: Gustaf Carlsson,
Härad: Södra Tjust. Adress: Stormaldebo, Ankarsrum.
Socken: Hallingeberg. Berättat av:
Uppteckningsår: 1940. Född år i
forts. om Tvådelade stugor.

likadan stuga men denna är riven och ersatt med en ny.

Från förstuga i dessa hus ledde oftast en dörr till såväl köket som till "stugan" samt trappa upp till ovanvåningen. Köket hade bakugn och 2 fönster, rummet 3 fönster och öppen spis. I allmänhet saknades särskild köksutgång. Oftast fanns ingen kvist utan en träbro låg utanför förstugutröskeln och på denna bro voro mestadels ett par enkla sittbänkar uppsatta. Dessa hus äro i allmänhet minst 80-90 år gamla. Några ha renoverats. Tilläggas kanske bör, att övervåningen var ganska låg, så att fönster endast gavs plats på gavelfältet. Fanns fönster på sidorna voro de ytterst låga, men det var sällsynt att det fanns fönster annat än å gavlarna.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

Sid.18.

D:V3.

ACC. N:o.

M 6903 : 19

Landskap: Småland.

Upptecknat av: Gustaf Carlsson,

Härad: Södra Tjust.
Hallingeberg.

Adress: Stormalndebo, Ankarsrum.

Socken:

Berättat av:

Uppteckningsår: 1940.

Född år ..... i .....

Svar å frågelista 22: Sydgötiska huset och frankammarstugan.

Av i frågelistan beskrivna och illustrerade s.k. sydgötiska hus, har upptecknaren sig inte bekant, att något sådant förekommit i orten. För socknen liksom för häradet torde denna byggnadsstil vara alldeles okänd. Med sin rikedom på rum lämpade den sig troligen mindre för denna mera karga landsända.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

Sid.19.

Retur II, 22.

Skriv endast på denna sida!

ACC. N.R.

M.6903:20

Landskap: Småland. Upptecknat av: Gustaf Carlsson,
Härad: Södra Tjust. Adress: Stormaldebo, Ankarsrum.
Socken: Hallingeberg. Berättat av:
Uppteckningsår: 1940. Född år i

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

20.

Ref. II: 13

Svar å frågelista nr 13. Vedtak.

Yttertak av ved (virke) begagnades förr stundom i trakten.

Mestadels var det bräder, men på en gammal lada ute vid ettåkerskifte
i skogen tror upptecknaren sig minnas, att taket bestod av kluvor.

Ladan är dock sedan länge riven. Brädtak var annars den vanliga typen,
då sådant täckningsmaterial förekom, och båda takhalvorna slöto upp
mot varandra. Över själva skarven lades sedan en ås, sammanfogad av
två bräder. Övriga sammanfogningstyper torde ha varit sällsynta eller
i varje fall mindre brukliga i orten. Upptecknaren har inte funnit
någon av dessa typer bevarade som bilderna å frågelistansytterligare
illustrerar.

Skriv endast på denna sida!

Eyr. G. E.

ACC. N:o

M.6903:21.

Landskap: Småland.

Upptecknat av: Gustaf Carlsson,
Stormandebo, Ankarsrum.

Härad: Södra Tjust.

Adress:

Socken: Hallingeberg.

Berättat av:

Uppteckningsår: 1940.

Född år i

Svar å frågelista nr 15. LAGGTAK.

Laggtak synes vara okänd på orten. Upptecknaren har sig inte bekant att något sådant tak förekommit varken å den ålderdomliga gården han föddes eller annorstädes. Flera, även byggnadskunniga personer, ha tillfrågats, men ingen tycks känna till denna taktyp, varför man kan antaga, att den ej varit bruklig i trakten.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

Sid. 21.

lebu II:15

avslut.

Skriv endast på denna sida!

ACC. N.R.

M.6903:22

Landskap: Småland. Upptecknat av: Gustaf Carlsson,
Härad: Södra Tjust. Adress: Stormaldebo, Ankarsrum.
Socken: Hallingeberg. Berättat av:
Uppteckningsår: 1940. Född år i

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

Sid. 22.

Ordspråk och iakttagelser beträffande väderleken i trakten.

Aftonrodnad betyder klar natt, morgenrodnad betyder våt hatt.

När solen om morgonen skiner på västermoln blir det regn innan kvällen.

Regnar det före klockan nio på morgonen blir det uppehållsväder innan kvällen.

När grönöglingen skriker bebådar han oväder.

Samma är förhållandet när räven ylar och skriker om kvällarna.

När nyfallen snö "vätar" (är blöt, klibbar vid) blir den inte gammal,

När katten eller hunden äter gräs blir det regn.

Då hästen ofta gäspar blir det ruskväder.

Då katten okurar ihop sig (sover på hjärnan) blir det oväder.

När det är mångård (ett stort, ljust fält kring månen) betyder det nederbörd och ruskväder.

Efter tre frostnätter å rad om hösten blir det regn.

Är det riktigt med spindelväv på buskarna en höstmorgon bådar

Skriv endast på denna sida!

Forts

ACC. N.R.

M.6903:23

Landskap: Småland.....

Upptecknat av: Gustaf Carlsson,

Härad: Södra Tjust.....

Adress: Stormaldebo, Ankarsrum.

Socken: Hallingeberg.....

Berättat av:

Uppteckningsår: 1940.

Född år i

forts. om ordspråk etc.

det en solig och varm dag.

När det är lyhört från öster och söder blir det mildvåder och rusk. (Obs. tjustbygdens läge på ostkusten. Vindarna komma då från Ostersjön.) När vinden är västlig är det soligt, vackert och om sommaren varmt. (Inlandsvind).

Om hönsen söka lä för regnskuren blir regnvädret kortvarigt, gå hönsen däremot ute i regnet blir det dagsregn.

När svalorna flyga lågt samt sätta sig på gärdesgårdsstavarna blir det regnväder.

När björkskogen på vintern vid stark kyla rodnar betyder det omslag i vädret, det blir mildvåder.

När röken från skorstenen om sommaren slår mot marken blir det regn, likaså tror man det blir regn då myggor och "frat" äro särskilt efterhängsna och besvärliga.

Då sjöarna "bäckar" sig, ytan krusas som om en strömfåra droge fram där, blir det även regn. Skriv endast på denna sida!

LUNDS UNIV.

FOLKMINNES-

ARKIV

Sid.23.

ACC. N.R. *M 6903 : 24.*

Landskap: Småland. Upptecknat av: Gustaf Carlsson,
Härad: Södra Tjust. Adress: Stormalndebo, Ankarsrum.
Socken: Hallingeberg. Berättat av:
Uppteckningsår: 1940. Född år i

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

Sid. 24.

Klu. II : 19.

Svar å frågelistan nr. 19: TAKSTOL.

Svaret avser en gård i Stormalndebo, Hallingebergs socken.

Ägare är Ankarsrums Bruk. Arrendator H. Andersson. Gårdens areal c:a 17 tunnland. Beträffande den ladugårdsbyggnad svaret avser kan byggnadsåret 1871 bestämt fastställas. Ladugården är fortfarande i bruk samt renoverades 1939.

I ovan åsyftade ladugård består takstolen av två stödben på vilka taket vilar. Mellan stödbenen går ett tvärband (hanbjälke) Stödbenen äro upptill spikade ihop och nedtill vila de på väggens översta stock.

I ladugård av yngre typ byggd omkring år 1900 finns takstolar fullt utbildade och kallas på ortens språk för "knän". Dessa äro numera vanliga.

af *af*
af *af*
Skriv endast på denna sida!

Landskap: Småland. Upptecknat av: Gustaf Carlsson,
 Härad: Södra Tjust. Adress: Stormaldebo, Ankarsrum.
 Socken: Hallingeberg. Berättat av:
 Uppteckningsår: 1940. Född år i

LUNDS UNIV.
 FOLKMINNES-
 ARKIV

Sid. 25.

Karta II:1

Uppteckningar om SKIFTESVERK.

(Med anledning av art. i "Rapport från Atlas för S. Folkkultur.)

Svaret avser samma gård som omskrivs på föregående sida beträffande svar om takstolar. Se alltså sid. 24.

Skiftesverk tycks ha förekommit ganska allmänt i orten, särskilt när det gällt ladugårdsbyggnader. Dessa byggnader är ofta ofordrade utvärdigt, varför byggnadssättet (skiftesverket) framstår tydligt. I ovähnämnda by finns ännu 4 st. skiftesverkbyggda ladugårdar kvar. Av dessa kan den här nedan åsyftades byggnadsår exakt fastställas till 1871. De övriga torde vara några år yngre.

I ladugården byggd 1871 är syllet lagt på fot av otuktad sten. De lodrärt ställda stolparna är fastgjorda vid syllet med tappar och i stolparna är rännor urgrävda. I dessa rännor har sedan väggmaterialet lagts. I detta fall ser man tydligt märken efter tidigare tapphål i väggtimret, varför man med visshet kan antaga, att väggtim-

Skriv endast på denna sida!

ACC. N.R.

M 6903 : 26.

Landskap: Småland.

Upptecknat av: Gustaf Carlsson,

Härad: Södra Tjust.

Adress: Stormandebo, Ankarsrum.

Socken: Hallingebergs.

Berättat av:

Uppteckningsår: 1940.

Född år i

forts.

ret förut varit använt i den gamla ladugården på platsen. Då hade stockarna lagts på varandra samt tappats fast vid varandra genom nyssnämnda hål. Vid rivningen hade virket förstås befunnits vara gott, men på grund av stockarnas grovlek, dels av sparsamhetsskäl hade stockarna mitt itu, och så ha märkena efter tapphålen blivit synliga här och där. De nuvarande stockarna eller plankorna i väggarna äro avskrädda där de placerats i stolparnas rännor. Stundom sakna dessa rännor ytterfals då i stället plankor skruvats fast vid stolparnas utsida och såmedelst bildat en ränna, men väggpartiet vid logen med flera skiften äro gjorda med rännor i stolparna utan planka. Byggnadsmaterialet i väggarna liksom i ladugården i övrigt är åtminstone i övervägande grad av tall. Avståndet mellan de lodrätt ställda stolparna är c:a 2 meter, ibland något mer, men stundom även mindre, beroende på dörrars placering o.s.v.

En gammal berättare har omtalat, att där omskrivna ladugård

Forts.

Skriv endast på denna sida!

LUNDS UNIV.

FOLKMINNES-

ARKIV

Sid. 26.

7:1

ACC. N.R. M.69.03 : 27

Landskap: Småland.

Upptecknat av: Gustaf Carlsson,

Härad: Södra Tjust.

Adress: Stormaldebo, Ankarsrum.

Socken: Hallingeberg.

Berättat av:

Uppteckningsår: 1940

Född år ..... i .....

nu ligger, låg i hans barndom flera små uthus såsom ladugård, stall
loge och lador m.fl. Dessa hus voro alla knuttimrade, och de lågo
så tätt intill varandra, att endast barn med fördel kunde krypa och
klättra mellan husens väggar. Då byn före laga skiftet år 1837 hade
sex gårdar liggandes tätt tillsammans i en klunga och varje gård
hade en dyl samling hus, förstår man vilken röra av småhus det mås-
te ha varit. Berättaren, född 1858, tillade alltid, att dessa hus
med sina krypin voro omtyckta gömställen, när de (barnen) "räknade
grebo" - lekte gömma.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

Sid. 27.

27